

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто і проаналізовано деякі основні питання, які постали перед менеджерами вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану і деякі напрями розв'язання проблем, що виникли.

Ключові слова: релокація, підприємство, санкції, фінансова допомога, ліквідація підприємств; місцева влада, держава.

Abstract

Considered and analyzed some of the main issues that arose before the managers of domestic enterprises in the conditions of martial law, and some directions for solving the problems that arose.

Keywords: relocation, enterprise, sanctions, financial assistance, liquidation of enterprises; local government, state.

Сьогодні економічна ситуація в державі є одним із актуальних питань, забезпечення стабільності якої має сприяти наповненню державного та місцевих бюджетів, укріпленню обороноздатності країни та збереженню платоспроможності населення. Воєнний стан вдарив практично по кожному підприємству та підприємцю в Україні і наніс державі величезні економічні втрати у сотні мільярдів доларів США. Але економіка держави має працювати за будь-яких умов. Тому перед менеджментом вітчизняних підприємств і держави загалом виникли нові питання, успішне розв'язання яких має частково вирішити ті складні задачі, які постали перед Україною з лютого 2022 року.

На основі аналізу низки літературних джерел ([1, [2], [3]) нами виокремлені деякі основні питання, які несподівано гостро постали на порядок денний перед вітчизняним менеджментом (див. рис. 1).

Рисунок 1 – Деякі основні питання, з якими стикається вітчизняний менеджмент під час дії воєнного стану

Щодо *релокації підприємств* або їх відокремлених підрозділів, то тут держава визначила підприємства (та їх відокремлені підрозділи), допомога у релокації яких є пріоритетною – це стратегічно важливі підприємства та підприємства, які виробляють товари першої необхідності (хліб та інша їжа, питна вода, одяг та інше) для забезпечення потреб цивільного населення, військових, територіальних громад тощо. Заявку на отримання державної допомоги може подати будь-яке підприємство, оскільки кожне із них здійснює свій внесок у розвиток економіки, а тому є важливим для держави. Заявка на отримання допомоги з боку держави подається в електронній формі безкоштовно.

Сьогодні найбільших зусиль для релокації підприємств докладає Галичина, вона ж найбільше приймає внутрішньо переміщених осіб. Львів та Львівська область загалом є привабливими для власників бізнесу, оскільки місто і у мирний час мало досить високу кількість іноземних партнерів та інвесторів, а близькість до кордонів ЄС дає можливість релокованим підприємствам розширити свій бізнес і вивести його на європейський ринок.

У випадку, якщо бізнес доводиться зупиняти і немає об'єктивних підстав вважати, що приміщення та обладнання підприємства залишаться неушкодженими протягом усього періоду дії воєнного стану, власники підприємства та його менеджери зазвичай приймають рішення про *ліквідацію підприємства або його відокремленого підрозділу*. Загалом, ця процедура є досить тривалою, однак її початок дозволить підприємству одразу скоротити витрати на його утримання. Для відокремлених підрозділів це зробити простіше, оскільки вони діють на підставі положення, що приймається самим підприємством, і їх ліквідація здійснюється на підставі рішення вищого органу підприємства залежно від організаційно-правової форми юридичної особи.

Щодо основних засобів підприємства, то тут необхідно зазначити, що якщо є можливість перевести основні засоби на будь-яких інших юридичних та/або фізичних осіб до моменту початку процедури припинення діяльності підприємства, то менеджерам варто швидко це зробити, оскільки в умовах воєнного стану їх може бути знищено, пошкоджено або розкрадено.

Ліквідація підприємства припиняє всі договірні відносини, у тому числі й оренду приміщень, устаткування, техніки тощо, тому менеджерам підприємства необхідно повідомити про таке свого орендодавця (листом або будь-яким можливим способом) та протягом строку ліквідації здійснити усі розрахунки за невиконаними зобов'язаннями, у тому числі й за штрафними санкціями, якщо такі мали місце до початку оголошення воєнного стану.

Звісно, орендовані майно та приміщення мають бути повернені у належному стані, але якщо у наслідок пошкодження їх стан значно змінився у гіршу сторону або майно знищено взагалі – підприємство має право не відшкодовувати його вартість орендодавцю, оскільки таке сталося внаслідок настання форс-мажорних обставин.

За загальними нормами при ліквідації підприємства здійснюється вивільнення або переведення працівника на іншу роботу на інше підприємство, в установу, організацію або в іншу місцевість, для чого від працівника необхідно отримати письмову згоду. Але у період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я. Додатково необхідно зазначити, що якщо працівник планує залишити межі України, то він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану та залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури).

Одним із важливих питань, з яким безпосередньо стикаються менеджери вітчизняних підприємств, є можливість скористатися фінансовою допомогою, яку держава Україна надає підприємцям та підприємствам всіх форм власності.

Серед основних форм допомоги доцільно виділити такі:

- скасування оподаткування пального та запровадження пільгового режиму для підприємців (2% від обороту);

- підприємства з річним обігом до 10 млрд грн зможуть перейти на сплату єдиного податку. Замість ПДВ та податку на прибуток підприємці платитимуть лише 2% від обороту;

- ФОПи I та II групи можуть платити єдиний податок добровільно. Якщо впродовж воєнного часу вони не отримуватимуть доходу, ці підприємці також можуть не сплачувати ЄСВ;
- ФОПам II-III груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі суми будуть сплачені коштом державного бюджету;
- з 24 лютого 2022 року власники звільняються від сплати податку за землю, розташовану на територіях, де йдуть військові дії;
- штрафи за порушення закону про РРО не застосовуватимуться до завершення воєнного стану;
- зменшення ПДВ на пальне з 20% до 7%, зокрема, і на його імпорт, що має знизити ціни на пальне. З одного боку, це означатиме значні втрати для бюджету, а з іншого боку, доходи бюджету планується поповнити із зовнішніх джерел завдяки фінансовій допомозі партнерів України;
- майже всі вимоги для отримання дозволів на підприємницьку діяльність будуть скасовані.

Для працівників, які втратили роботу і засоби до існування, держава встановила фінансову підтримку у 6500 грн через програму «Підтримка». На цю фінансову допомогу можуть претендувати ФОПи 1-4 груп, які сплатили ЄСВ за четвертий квартал 2021 року або за весь рік. Наразі цією допомогою можуть скористатися жителі Чернігівської, Херсонської, Сумської, Харківської, Миколаївської, Запорізької, Донецької, Луганської, Київської, Одеської, Житомирської, Волинської областей та м. Києва.

Ще одним напрямом активної роботи вищого менеджменту держави є отримання фінансової допомоги від спонсорів. В умовах активних військових дій виживання України можливе, якщо ця допомога становитиме до 3 млрд доларів США на місяць. Зрозуміло, ці кошти потрібно витратити дуже виважено, не допускаючи корупційних дій з боку чиновників вищих органів влади тощо.

Все вищенаведене вимагає пошуку нових підходів до організації управління вітчизняними підприємствами, враховуючи поточну та перспективну ситуації в країні та у світі.

Висновок

В результаті проведених досліджень було встановлено, що успішна діяльність вітчизняних підприємств і підприємців в сучасних умовах багато в чому залежить від професійної роботи менеджерів, якісного і нестандартного розв'язання численних і абсолютно нових питань, які виникли в результаті оголошення в Україні воєнного стану, активної співпраці між підприємствами та органами місцевої влади та самоуправління, які мають докладати максимум зусиль, щоб підприємства і підприємці почували себе впевнено і захищено. Це відкриває можливість нарощувати обсяги виробництва, створювати нові робочі місця, забезпечувати соціальний захист населення тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Релокація бізнесу в Україні та в ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/analytics/213880_relokatsiya-bznesu-v-ukran-ta-v-s.
2. Підтримка бізнесу в умовах війни. Дія. Бізнес – Головна сторінка. URL: <https://business.diiia.gov.ua/wartime/>.
3. Ваші конкуренти вже роблять це. 10 термінових порад для бізнесу від топ-підприємця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shotam.info/ne-vyzhyvaty-a-zrostaty-10-porad-dlia-ukrainskoho-biznesu-iakyy-prahne-rozvyvatysia-pid-chas-viyny/>.

Козловський Володимир Олександрович – к.е.н., доцент, професор кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: [v@vin.UA](mailto:v@vin.ua) або Kozlovskiy.vk.vntu.edu.ua

Kozlovskiy Volodymyr Oleksandrovych – Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsya, e-mail: [v@vin.UA](mailto:v@vin.ua) or Kozlovskiy.vk.vntu.edu.ua.

Кучер Ростислав Вячеславович – студент 4-го курсу групи МВКД-19б факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: kucerr0@gmail.com

Kucher Rostyslav Vyacheslavovich – 4th year student of the MVKD-19b group of the Faculty of Management and Information Security of the Vinnitsya National Technical University, Vinnitsya,

e-mail: kucerr0@gmail.com